

Oslo, 4.6.2025

Klima- og miljødepartementet (KLD)

Forslag til tiltaksplaner for villrein for Knutshø, Snøhetta og Rondane - høringsuttalelse

Vi viser til brev av 4.3.2025 angående høring av forslag til tiltaksplaner etter kvalitetsnorm for villrein for Knutshø, Snøhetta og Rondane villreinområder, (deres ref. 25/932).

Norsk Friluftsliv representerer de 19 store frivillige friluftslivsorganisasjonene i Norge, med til sammen rundt en million medlemskap og rundt 5000 lokale lag og foreninger. Norsk Friluftslivs oppgaver er klart definert i vedtektene, og skal blant annet:

- fremme allemannsretten.
- fremme naturvennlig og hensynsfull ferdsel på eget ansvar.
- sikre friluftslivets naturgrunnlag og skape økt forståelse for naturens egenverdi.

Med andre ord, Norsk Friluftsliv skal både sikre allemannsretten og ta hensyn til naturen.

Norge har et internasjonalt ansvar for villreinen, som er sterkt presset fra mange kanter. Norsk Friluftsliv er derfor bekymret for villreinen og villreinens overlevelse i Norge og vi tar dette på det største alvor. Friluftslivet er derfor beredt på å ta sin del av ansvaret for å redde villreinen, men det forutsetter at alle sektorer tar sitt ansvar. Jo større ansvar de ulike sektorene blir pålagt eller tar, jo lettere er det å få aksept for tiltak som regulerer ferdselen.

Norsk Friluftsliv vil i hovedsak uttalelse seg til tiltaksplanene på et generelt nivå, (dvs. i første rekke høringsnotatet). For mer spesifikke kommentarer og innspill til de konkrete tiltakene i de tre områdene, vises det til uttalelsene fra Den Norske Turistforening og Norges Jeger- og Fiskerforbund.

Innledning

I stortingsmeldingen om villreinen slås det fast at en manglende helhetlig arealforvaltning av villreinfjellet, med utbygging og oppdeling av naturareal, er den viktigste årsaken til den negative utviklingen for villreinen.

Hvis vi skal ha håp om å redde villreinen, må denne utviklingen stoppes umiddelbart og utviklingen snus. Dette vil kreve både politisk mot og vilje, og Norsk Friluftsliv er bekymret for at det er lettere å ofre friluftslivet og allemannsretten, enn å stoppe nye arealinngrep og gjennomføre dyre restaureringstiltak. Her må derfor alle sektorer bidra på en forpliktende måte.

Til tross for at Stortinget har gitt regjeringen mandat til å iverksette tiltaksplaner, som er tilstrekkelig ambisiøse til å snu denne negative utviklingen for villreinen, sier regjeringen at de foreslåtte tiltaksplanene «vil ha liten mulighet til å stoppe den negative utviklingen for villreinen i Knutsbo, Snøhetta og Rondane villreinområder innen 2030».

Dette gir grunn til bekymring, og Norsk Friluftsliv vurderer at det er to hovedgrunner til at negative utviklingen ikke vil stoppe innen 2023:

- Tiltakene går ikke langt nok, særlig gjelder det innenfor arealforvaltningen, som er den viktigste grunne til den negative utviklingen for villreinen,
- alle tiltakene er uforpliktende og bygger på frivillighet, noe som gjør gjennomføringen av tiltakene svært usikker.

I høringsnotatet står det at *Kommunene har hovedansvaret for arealplanlegging etter plan- og bygningsloven, og det vurderes ikke som aktuelt å innføre nye statlige forbud eller restriksjoner for den kommunale arealforvaltningen i forbindelse med tiltaksplanene.*

I utgangspunktet er det positivt med frivillighet, men det krever at alle er enige og ønsker å bidra. Dette blir fort et problem når det er behov for kraftfulle og inngripende tiltak. Da blir det fort at egne interesser er viktigere enn hensynet til felleskapets interesser. Dette illustreres godt gjennom [behandlingen av tiltaksplan for Rondane i Sel kommune](#), der behovet for å legge ned Spranget, som parkeringsplass, blir veiet opp mot lokale næringsinteresser. Dette viser også godt hvorfor naturen taper hver gang og hvordan vi har styrt oss selv inn en naturkrise.

Helhetlig og restriktiv arealforvaltning

Behov for strammere rammer

Når hovedårsaken til at villreinen har problemer, er manglende helhetlig arealforvaltning, er det avgjørende at vi umiddelbart stanser videre nedbygging av villreinens leveområder. For å få til dette kreves det vesentlig innstramming av rammene for arealforvaltningen. Hvis dette ikke skjer frivillig fra kommunenes side, slik tiltaksplanene legger opp til, må det umiddelbart strammes inn fra statens side. I motsatt fall vil vi komme enda lenger fra målet å redde villreinen, noe som fører til behov for enda mer inngripende tiltak i framtida.

Innsigelse

I høringsnotatet står det at *Flertallet mener blant annet at villreinmeldingen, tiltaksplanene og de nye statlige planretningslinjene for arealbruk og mobilitet må gi Statsforvalteren et tydelig mandat for å gripe inn mot tiltak i villreinområdene for å sikre at målet om en høy terskel for nye inngrep i villreinområdene følges opp i praksis.*

Norsk Friluftsliv har i lang tid etterlyst at innsigelsesmyndigheten til Statsforvaltning må styrkes og ikke svekkes i arealsaker. I utgangspunktet er det derfor bra at et flertall på Stortinget mener at Statsforvalteren får et tydeligere mandat i villreinområder, men vi vil advare mot en forvaltning av

villreinområdene som tar utgangspunkt i innsigelser fra Statsforvalteren og ikke en stramme ramme for arealforvaltningen i kommunene

Planvask

Tiltaksplanene legger opp til at kommunal planvask et sentralt virkemiddel for å oppnå en mer helhetlig arealforvaltning i villreinområdene.

Planvask i seg selv løser ikke utfordringene for villrein, men er et viktig tiltak for å stoppe videre nedbygging og fragmentering av villreinområdene. Det bør derfor være et krav at alle kommunene gjennomfører planvask og at staten må bidra med tilskudd til kommunene for å få gjennomført på en rask og effektiv måte.

Juridisk bistand

Kommunene vil sannsynligvis også ha behov for noe juridisk bestand i forbindelse med planvask og andre tiltak. Vi mener derfor det bør opprettes en tilskuddspost for juridisk bistand til kommunene, etter modell av tilskuddsordningen for Oslofjorden.

Naturregnskap og arealnøytralitet

For å styrke kunnskapen om villreinen ble det varslet i villreinmeldingen at det skal lages tematisk naturregnskap for leveområdene og endringer i arealbruk.

For å sikre at målene for villrein nås, er det avgjørende at det kommer plass et slikt arealregnskap og at det på kort sikt settes et mål om arealnøytralitet og på sikt et mål om arealpositivitet gjennom restaurering av leveområder for villrein.

Restaurering

Restaurering av villreinens leveområder har betydelig potensial for å forbedre tilstanden for villreinen. Potensielt viktige tiltak er å legge veien og jernbanen over Dovre i tunell og Aursjøvegen i tunell. For disse forslagene vises det til at prioriteringer av vei og jernbane gjøres i Nasjonal transportplan og at Miljødirektoratet skal gjøre en vurdering i samråd med Statens vegvesen og Jernbanedirektoratet.

Dette er dyrt, men effekten av mulige tiltak må utredes og prioriteres på en måte som gir mest mulig effekt. Skal vi sikre villreinen for framtida, må det være vilje til å bruke betydelige ressurser på dette, etter mange ti-år med tiltak og inngrep, som har negativ effekt på villreinenes leveområder.

Ferdselsreguleringer

Lovregulering

I høringsnotatet står det at Miljødirektoratet blant annet skal utrede virkemidler for ferdselsregulering med hjemmel i naturmangfoldloven.

Norsk Friluftsliv ser at det kan være behov for muligheten til å regulere ferdselen, også utenfor verneområder av hensyn til villreinen. Vi er derfor positive til å utrede nye virkemidler for ferdselsrestriksjoner, som begrenser seg til tid og sted, for å ta nødvendig hensyn sårbar natur, i denne sammenhengen villreinen. Vi er imidlertid sterkt kritiske til en utredning av muligheten for varige ferdselsrestriksjoner, noe vi mener vil komme i konflikt med allemannsretten.

Veilednings- og informasjonsbehov

I høringsnotatet står det at Miljødirektoratet blant annet skal redegjøre for veilednings- og informasjonsbehovet i villreinområdene.

Norsk Friluftsliv støtter dette, og mener det er et stort potensial for å utnytte veiledning og informasjon i mye større grad enn det som er gjort til nå. Folk flest ønsker å ta hensyn, bare de vet hvordan og hvorfor. Det må være vilje til å bruke penger på aktivt informasjonsarbeid. Blant annet gjennom:

- nett og sosiale medier i samarbeide med friluftslivsorganisasjoner (herunder ut.no),
- informasjonsplakater, brosjyrer m.m. på alle sentrale plasser, herunder utfartssteder, hytteområder og naturinformasjonssentre,
- informasjon gjennom hytte- og velforeninger, grendelag o.l.
- villreinveiledere i terrenget på strategisk viktige plasser til tider med mye utfart.

Stier, løyper og hytter

I tiltaksplanene er det foreslått tiltak, som vil ha konsekvenser for friluftslivet og ferdselen i villrein fjellet.

Norsk Friluftsliv er ikke negative til at det settes inn tiltak for å redusere ferdsel og få mer villrein vennlig ferdsel. Vi ser at det kan være behov for:

- stenging av turisthytter og nedlegging av tilhørende stier,
- omlegging av stier,
- muligheter for kompensierende tiltak som etablering av erstatningshytter og stier i mindre brukte områder.

Norsk Friluftsliv mener samtidig at ferdselsrestriksjoner eller forbud må begrenses i tid og rom til det som er nødvendig av hensyn til villrein ut fra faglige vurderinger og det må være en dynamisk tilnærming til dette. En dynamisk tilnærming krever merking av villreinen på en måte som gjør at vi vet hvor den er til enhver tid.

For de konkrete tiltakene er det viktig å ha god dialog med DNT.

Motorferdsel og regulering av veier

Departementet foreslår blant annet digitalt saksbehandlingssystem for motorferdsel, reduksjon og tilpasning av motorferdsel og økt kunnskap og samordning av motorferdsel i villreinområdet.

Norsk Friluftsliv mener at motorisert ferdsel er et betydelig problem for villreinen. Vi mener derfor at motorisert ferdsel må begrenses til et minimum, og at her er det et betydelig potensial for å stramme inn, både løyvepraksis for alle typer motorisert ferdsel og stenging av veier.

Vi støtter derfor de tiltakene som er foreslått, men mener tillegg det er behov for å stramme inn reglene for bruk av motorisert ferdsel i villreinområdene, for at det i praksis skal tas reelle hensyn til villrein.

Dialogforum

Norsk Friluftsliv støtter forslaget om et dialogforum for villreinforvaltningen, og forutsetter at viktig aktører i villreinområdene, som DNT og NJFF, blir tatt med i en slik samarbeidsarena. Vi mener også det er viktig å legge driften av dette til en upartisk aktør, som for eksempel statsforvalteren.

Kompetanseheving

I tiltaksplanene foreslås det tiltak for å heve kunnskap og kompetanse for politikere i kommuner og fylkeskommuner.

Dette viktig tiltak som vi selvsagt støtter. Dette er tiltak som selvsagt også må gjelde administrasjonen i kommuner og fylkeskommuner.

Evaluering og oppfølging

For å sikre gjennomføringen av tiltaksplanene og sikre villreinens framtid, er det viktig med overvåking og evaluering av tiltakene i tiltaksplanene. Dette som grunnlagt for videreføring av vellykkede tiltak, endring eller revidering av mindre vellykkede tiltak og vurdering av behov for nye og kraftigere tiltak.

Vennlig hilsen
Norsk Friluftsliv

Bente Lier
generalsekretær

Hans Erik Lerkelund
fagsjef naturforvaltning